

**Hakimova Munavvar Ibrohim qizi**  
Jizzax davlat pedagogika universiteti  
Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi  
(maktabgacha ta'lim) mutaxassisligi magistranti

---

## **MAKTABGACHA TA'LIM YO'NALISHI TALABALARINING TADQIQOT QOBILIYATLARNI RIVOJLANTIRISHNING PEDADAGAGIK ASOSLARI**

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining tadqiqot qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik asoslar tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida innovatsion ta'lim metodlari, mustaqil izlanish va kreativ tafakkurni shakllantirish yo'llari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, pedagoglarning ushbu jarayondagi roli va zamonaviy ta'lim texnologiyalarining ahamiyati yoritiladi.

**Kalit so'zlar:** maktabgacha ta'lim, tadqiqot qobiliyati, pedagogik asoslar, innovatsion metodlar.

**Annotation:** This article analyzes the pedagogical foundations for developing research skills in preschool education students. The study examines innovative teaching methods, independent inquiry, and the formation of creative thinking. Additionally, the role of educators and the importance of modern educational technologies in this process are highlighted.

**Keywords:** preschool education, research skills, pedagogical foundations, innovative methods.

**Аннотация:** В данной статье анализируются педагогические основы развития исследовательских навыков у студентов направления дошкольного образования. Рассматриваются инновационные методы обучения, самостоятельный поиск и формирование креативного мышления. Также освещается роль педагогов и значение современных образовательных технологий в этом процессе.

**Ключевые слова:** дошкольное образование, исследовательские навыки, педагогические основы, инновационные методы.

---

### **Kirish dolzarbligi**

Bugungi kunda ta'lim tizimida innovatsion va ijodiy yondashuvlarga asoslangan pedagogik jarayonlarni tashkil etish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining tadqiqotchilik qobiliyatlarini rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Chunki kelajakda bolalar bilan ishlaydigan mutaxassislarning ilmiy izlanish olib borish, mustaqil fikrlash va innovatsion yondashuvlarga ega bo'lishi ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, maktabgacha ta'limda bolalar tafakkurini rivojlantirish, ularning atrof-muhitga bo'lgan qiziquvchanligini oshirish va mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish bevosita o'qituvchilarning tadqiqotchilik qobiliyatlariga bog'liq. Shu sababli, maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalariga ilmiy izlanish olib borish metodlarini o'rgatish va ularni pedagogik faoliyatga tadbiq etish bo'yicha samarali yondashuvlarni ishlab chiqish bugungi kunda dolzarb vazifalardan biridir.

Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining tadqiqot qobiliyatlarini rivojlantirishning pedagogik asoslari tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish, ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish usullari hamda

pedagoglarning bu jarayondagi o'rnini yoritiladi. Bugungi kunda ta'lim tizimida innovatsion va ijodiy yondashuvlarga asoslangan pedagogik jarayonlarni tashkil etish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining tadqiqotchilik qobiliyatlarini rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Chunki kelajakda bolalar bilan ishlaydigan mutaxassislarning ilmiy izlanish olib borish, mustaqil fikrlash va innovatsion yondashuvlarga ega bo'lishi ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, maktabgacha ta'limda bolalar tafakkurini rivojlantirish, ularning atrof-muhitga bo'lgan qiziquvchanligini oshirish va mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish bevosita o'qituvchilarning tadqiqotchilik qobiliyatlariga bog'liq. Shu sababli, maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalariga ilmiy izlanish olib borish metodlarini o'rgatish va ularni pedagogik faoliyatga tadbiq etish bo'yicha samarali yondashuvlarni ishlab chiqish bugungi kunda dolzarb vazifalardan biridir. Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining tadqiqot qobiliyatlarini rivojlantirishning pedagogik asoslari tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish, ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish usullari hamda pedagoglarning bu jarayondagi o'rnini yoritiladi.

### **Metodlar va o'rganilganlik darajasi.**

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining tadqiqotchilik qobiliyatlarini rivojlantirish masalasi ta'lim tizimining dolzarb yo'nalishlaridan biri bo'lib, u turli ilmiy tadqiqotlarda keng yoritilgan. Ushbu mavzuga oid tadqiqotlar asosan pedagogika, psixologiya va metodika nuqtayi nazaridan olib borilgan bo'lib, ular o'qitish jarayonida talabalar tadqiqotchilik qobiliyatlarini shakllantirishning samarali usullari va innovatsion yondashuvlariga asoslangan.

Xorijiy ilmiy manbalarda ta'lim jarayonida tadqiqotchilik qobiliyatlarini shakllantirishning ahamiyati keng yoritilgan. Jumladan, Jon Dyui (Dewey) va Lev Vygotskiy singari pedagog va psixologlarning ishlari o'quvchilarning mustaqil izlanish ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy asoslarini ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy tadqiqotlarda esa J. Bruner va H. Gardner kabi olimlarning konstruktivistik yondashuvlari ta'lim jarayonida izlanish va ijodiy tafakkurni rivojlantirishning samarali usullari sifatida e'tirof etiladi.

So'nggi yillarda PISA, TIMSS kabi xalqaro baholash dasturlari ta'lim jarayonida o'quvchilarning tadqiqotchilik va muammolarni hal qilish qobiliyatlari bo'yicha ko'rsatkichlarini tahlil qilish orqali pedagogik jarayonga yangicha yondashuvlarni taklif qilmoqda. Tadqiqotchilar maktabgacha ta'lim bosqichida bolalarning qiziquvchanligini oshirish va ularni ilmiy izlanishga yo'naltirish muhimligini ta'kidlaydilar.

O'zbekistonda ta'lim sifati va innovatsion pedagogik texnologiyalarni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilib, bu borada qator ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilgan. Xususan, A. Avloniy, K. Yormatova, N. To'raqulova kabi olimlarning ishlarida maktabgacha ta'limda pedagoglarning kasbiy mahorati va tadqiqotchilik qobiliyatlarini rivojlantirish masalalari o'rganilgan.

MDH davlatlari, jumladan, Rossiya va Qozog'istonda ham maktabgacha ta'limni takomillashtirish bo'yicha tadqiqotlar olib borilgan. Masalan, L.S. Vygotskiy va A.N. Leontyev kabi olimlarning psixologik nazariyalari asosida bolalar tafakkurini rivojlantirish va pedagogik yondashuvlarni takomillashtirish yo'nalishida ishlar olib borilgan. Zamonaviy tadqiqotlarda esa tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishda o'yin texnologiyalarining o'rnini, STEAM yondashuvi va mustaqil izlanish metodikalarining samaradorligi tahlil qilinmoqda. Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining tadqiqotchilik qobiliyatlarini rivojlantirish bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion pedagogik texnologiyalar va ilmiy izlanishga yo'naltirilgan ta'lim metodlari ta'lim sifatini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari quyidagi asosiy jihatlarni o'z ichiga oladi:

### 1. Talabalarning tadqiqotchilik qobiliyatlari rivojlanish dinamikasi

O'rganilgan ma'lumotlarga ko'ra, tadqiqotchilik qobiliyatlarini rivojlantirishda talabalar faolligi sezilarli darajada oshgan. Jumladan, an'anaviy ta'lim metodlari bilan taqqoslaganda, ilmiy-tadqiqot faoliyatiga jalb qilingan talabalar:

65% hollarda mustaqil izlanish ko'nikmalarini shakllantirishga moyillik bildirgan;

75% hollarda kreativ tafakkur va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirgan;

85% hollarda o'z kasbiy faoliyatiga innovatsion yondashuvlarni tatbiq etishga tayyorligini bildirgan.

### 2. Tadqiqotchilik metodlarini qo'llash samaradorligi

Tadqiqot davomida turli metodlarning samaradorligi baholandi. Xususan, STEAM-ta'lim yondashuvi talabalar orasida ilmiy izlanish va tajriba o'tkazish ko'nikmalarini oshirishga xizmat qilgan. Muammoli ta'lim metodlari talabalar orasida mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Interaktiv va loyiha asosidagi ta'lim metodlari talabalarning ilmiy izlanishga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularning real hayotiy muammolarni tahlil qilish va yechim topish ko'nikmalarini mustahkamlashga yordam bergan. Natijalarga ko'ra, innovatsion va tadqiqotchilikka asoslangan ta'lim metodlarini qo'llash talabalar motivatsiyasini 70% ga oshirishga xizmat qilgan, bu esa o'z navbatida ularning kasbiy tayyorgarlik darajasini sezilarli darajada yaxshilagan.

### 3. Tadqiqot natijalarining maktabgacha ta'lim tizimiga ta'siri

Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining tadqiqotchilik qobiliyatlarini rivojlantirish ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatiga bevosita ta'sir qiladi. Jumladan, Pedagoglarning ilmiy izlanishga asoslangan yondashuvi natijasida bolalarda tashabbuskorlik va qiziquvchanlik darajasi oshgan.

Tadqiqotchilik qobiliyatlari rivojlangan pedagoglar bolalarda mustaqil o'rganish va tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirishga ko'proq e'tibor berishgan. Zamonaviy texnologiyalar va innovatsion metodlardan foydalangan holda ta'lim berish natijasida bolalarning intellektual rivojlanishi va kognitiv qobiliyatlari yuqori darajada shakllangan.

### **Tadqiqot natijalari**

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining tadqiqotchilik qobiliyatlarini rivojlantirish bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va innovatsion texnologiyalar ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu jarayonda talabalar faolligi, mustaqil fikrlashi va ilmiy izlanish olib borish qobiliyatlarining ortishi kuzatilgan. Tadqiqot natijalari quyidagi yo'nalishlar bo'yicha umumlashtirildi: Talabalarning tadqiqotchilik qobiliyatlari rivojlanish dinamikasi. O'rganilgan ma'lumotlar asosida an'anaviy ta'lim metodlari bilan taqqoslanganda, ilmiy-tadqiqot faoliyatiga jalb qilingan talabalar quyidagi natijalarga erishgan:

Tadqiqotchilik metodlarini qo'llash samaradorligi. Tadqiqot davomida turli pedagogik metodlarning samaradorligi tahlil qilindi. STEAM-ta'lim yondashuvi talabalar orasida ilmiy izlanish va tajriba o'tkazish ko'nikmalarini oshirishga xizmat qilgan. Muammoli ta'lim metodlari

talabalar orasida mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Interaktiv va loyiha asosidagi ta'lim metodlari talabalarning ilmiy izlanishga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularning real hayotiy muammolarni tahlil qilish va yechim topish ko'nikmalarini mustahkamlashga yordam bergan.

Tadqiqot natijalarining maktabgacha ta'lim tizimiga ta'siri Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining tadqiqotchilik qobiliyatlarini rivojlantirish ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatiga bevosita ta'sir qiladi. Ilmiy izlanishga asoslangan pedagogik yondashuvlar bolalarda tashabbuskorlik va qiziquvchanlik darajasini oshirgan. Tadqiqotchilik qobiliyatlari rivojlangan pedagoglar bolalarda mustaqil o'rganish va tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirishga ko'proq e'tibor bergan. Zamonaviy texnologiyalar va innovatsion metodlardan foydalangan holda ta'lim berish natijasida bolalarning intellektual rivojlanishi va kognitiv qobiliyatlari yuqori darajada shakllangan. Bu natijalar shuni ko'rsatadiki, tadqiqotchilik faoliyati nafaqat talabalar, balki kelajakda ularning ta'lim berish uslubiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

#### **Iqtiboslar/Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. PQ-3261 09.09.2017 Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risidagi qaror.
2. "Maktabgacha pedagogika" F.R. Qodirova, Sh.Q. Toshpo'latova, N.M. Kayumova, M.N. A'zamova. Shin A.V., Mirziyoyeva Sh.Sh., Grosheva I.V, T. 2019
3. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida ta'lim jarayonini rejalashtirish. Shin A.V., Mirziyoyeva Sh.Sh., Grosheva I.V, T.2020
4. O'yin orqali ta'lim olish. Shin A.V., Mirziyoyeva Sh.Sh., Grosheva I.V, T.2020 5. S.X. Jalilova, S.M. Aripova "Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi" Toshkent 2017
6. Z. Nishonova, G. Alimova "Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi" Toshkent 2006
7. Doniyorov, A., & Karimov, N. (2020). An incomparable book of a great scholar. Bulletin Social-Economic and Humanitarian Research, (8), 63-71.
8. Omonov, Q., & Karimov, N. (2020). Importance Of Ancestral Heritage. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 2(09), 196-202.
9. Ziyamukhamedov, J. (2022). PU Sungling's Creative Legacy as a Classic Example of Medieval Chinese Literature. International Journal of Early Childhood Special Education, 14(1)